

MİT-EFSANE VE EĞİTİM

Ömer YILAR*

ÖZET

Bu çalışmada, mit ve efsanelerin eğitimdeki yeri ve önemi vurgulanmaya çalışılmıştır. Mit ve efsanelerin toplumsal fonksiyonlarından yola çıkılarak, eğitimde bir araç olarak bunlardan nasıl faydalanılacağı ve hangi yönlerden öğrencilere yarar sağlayacağı irdelenmiştir.

Anahtar Kelimeler: *Mit, mitoloji, efsane, halk bilimi, gelenek, eğitim, toplum, ahlak, inanç.*

ABSTRACT

In this study, it has been targeted to emphasize the place and the importance of myths and legends in education. Starting from the point of myth and legends' social functions, as a means in education how they should be benefited and from which aspects they should provide the benefit with students have been investigated.

Key words: *Myth, mitology, legend, folklore, tradition, education, society, morality, belief.*

GİRİŞ

Anonim halk yaratmalarının en eskisi olan mitleri tanımlamak oldukça zordur. “Toplumun en eski kültür taşları”¹olan mitler, ilkel insanların kainatı anlama ve yorumlama çabalarının ürünü olan bir takım

---

* Okutman. Atatürk Üniversitesi Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi İlköğretim Bölümü, Sınıf Öğretmenliği Ana Bilim Dalı

¹ Bilge Seyidoğlu, Mitoloji Metinler-Tahliller, Kayseri, 1995, s.92

kutsal hikayeleri anlatırlar. Zaman zaman yanlış olarak, mit yerine kullanılan mitoloji terimi ise aslında mit bilimi yani bu kutsal hikâyeleri inceleyen bilim anlamındadır.

Mitler, tarih öncesi dönemlerde oluştuğu için onların izlerini sürmek, aslına ulaşmak hatta hangi milllete ait olduğunu belirlemek araştırmacılar için oldukça güçtür. Mitlerin en belirleyici özelliği, inançla ilgili olmasıdır. Belki de bu yönü mitlerin kaybolmamasını, günümüze kadar taşınmasını sağlamıştır.

“Modern toplumlarda da mitlerin kalıntıları devam eder. Kutsal ve olağanüstü hikayeleri kalmadığı için inanç şeklinde varlıklarını sürdürürler.”²

Toplumların ilkel dönemlerinde dünyada var olan canlı ve cansız nesnelere, bir takım doğa olaylarını açıklamak üzere yarattıkları bu hikayeler, mitolojik bir takım geleneklerin oluşmasını sağlamıştır. Çünkü “mitte her zaman bir yaratma söz konusudur”³. İnsan miti bilmekle nesnelere kökenlerini de bilir ve bu sayede o nesnelere egemen olur. Böylece bir takım kutsal merasimlerde de mitler kullanılır. Bu yönüyle “ilkel toplumların mitolojik gelenekleri din adamları ve şairler tarafından yeniden ele alınıp canlandırılmış, büyük mitolojiler neticede yazılı metinler haline gelmişlerdir.”⁴ Böylece mitler, başka edebi eserlerin içinde değişerek de olsa korunmuş, varlıklarını günümüze taşıyabilmişlerdir.

Efsaneler, mitlerle olan benzerlikleri ile dikkat çeken halk bilimi ürünleridir. Efsanelerin oluşum zamanının mitlerden sonra olduğu bilinmekle beraber efsaneler de oldukça eski hikayelerdir. “Efsaneler, bir tarife göre mitlerin modernleşmiş şekli olarak ifade edilmekte, çok eski hikayeler olduğu söylenmektedir.”⁵ Kaynaklarını, mitolojiden, tarihten, dinden, günlük olaylardan alan efsaneler, zamanla mitolojik olay ve kahramanların tarihi devirler içine yerleşmesiyle de oluşabilirler.

² Bilge Seyidoğlu, a.g.e., s.93

³ Bilge Seyidoğlu, a.g.e., s.10

⁴ Bilge Seyidoğlu, a.g.e., s.9

⁵ Bilge Seyidoğlu, Erzurum Efsaneleri, İstanbul, 1997, s. 22

Başlıca özelliği inanış konusu olan efsaneleri anlatan ve dinleyenler, efsanedeki olayların doğru olduğuna inanırlar. Genellikle olağanüstü unsurların yer aldığı efsanelerin bir diğer niteliği de düz konuşma diliyle anlatılması ve “her türlü üslup kaygısından yoksun, hazır kalıplara yer vermeyen kısa bir anlatı oluşudur.”⁶

“Modern Toplumlar için mitik devir kapandığı halde efsane döneminin kapanmadığını”⁷ belirten Bilge Seyidoğlu, efsane ile mit arasındaki ilişkiyi şöyle ifade etmektedir: “Efsaneler tarihi devirler içinde teşekkül etmişlerdir. Konusu bir olay, tarihi veya dini bir şahsiyet yahut belli bir yer olabilir. Tarihi devirler içinde teşekkül ettikleri için efsaneler mitlerden bu konuda ayrılırlar. Mit (myth) lerde zaman başlangıç zamanıdır. Mitlerin kahramanları tanrılar ve yarı tanrılardır. Efsanelerde (legend) kahramanların olağanüstü güçleri vardır; fakat, tanrı veya yarı tanrı değillerdir. Mitolojiler ilkel dönemlerin ve ilkel kültürlerin mahsulleri oldukları halde efsaneler günümüzde oluşabilir ve tarih çıkabilirler.”⁸

Mitoloji araştırmalarının başlangıcında Yunan mitolojisinin ağırlıklı olarak çalışılması, yanlış bir kanı olarak, diğer kültürlerin mitolojilerinin olmadığı şeklindeki düşüncelerin yaygınlaşmasına neden olmuştur. Oysa günümüzde yürütülen mitoloji araştırmaları, kültürel her topluluğun “mit”lerinin olmasının doğal olduğunu göstermiştir. Bu çerçevede, Türk mitolojisi de Türklerin yayıldığı geniş coğrafi alanda farklı boylar arasında farklı görünümüleriyle tarihi dönemlerden günümüze ulaşmıştır. “Mitoloji, bir milletin fikir ve düşünce tarihidir.”⁹ İfadeleriyle mitolojiye yaklaşan Bahaeddin Ögel, Türk mitolojisi ile ilgili ilk ve en kapsamlı çalışmayı ortaya koyan bilim adamıdır. Ögel, “Türk mitolojisi, Türk milliyet şuurunun bir

⁶ Pertev Naili Boratav, 100 Soruda Türk Halk Edebiyatı, İstanbul, 1992, s.98

⁷ Bilge Seyidoğlu, “Efsane”, Türk Dünyası El Kitabı Üçüncü Cilt Edebiyat (Türkiye), Ankara, 1998, s.421

⁸ Bilge Seyidoğlu, a.g.e., s.417

⁹ Bahaeddin Ögel, , Türk Mitolojisi-1, İstanbul, 1997, s.9

aynası gibidir.”¹⁰ diyerek, Türk mitolojisinin niteliğini şu cümlelerle ortaya koymuştur:

“Türk mitolojisi, Türk ailesi, Türk cemiyet düzeni ile Türk ahlak ve adetlerinin bir aynası gibidir. Türk mitolojisi, diğer dünya mitolojilerinde olduğu gibi ölü fikir ve düşüncelerden meydana gelmemiştir. Türk mitolojisi, bir hayat yoludur. Cemiyeti düzenleyen ve güden, canlı düşüncelerin bir toplamıdır.”¹¹

MİT-EFSANE VE EĞİTİM

Mit ve efsanelerin eğitim değerini anlamak için onların toplumsal fonksiyonlarına bakmak önemli ipuçları verebilir. “Mitler, kutsal sayıldıkları için toplumun manevi değerlerini saklar ve korurlar.”¹² Bu özellikleriyle mitlerin kültürü koruyucu ve taşıyıcı değerleri vardır. Mitler ve efsaneler diğer edebi eserlerin içerisinde de yer aldıklarından dolayı bu işlevlerini yüzyıllar boyunca çoğunlukla fark ettirmeden yerine getirmişlerdir. Bu nedenle “Mitleri tanımakla belli bir toplumun davranışlarını, isteklerini, zevklerini anlamak mümkündür.”¹³ Sosyalleşmeyi bir süreç olarak görmek gerekir. Bu süreç, uygun davranış kalıplarının, değerlerin, ve hislerin içselleştirilmesini sağlar. Günümüzdeki eğitim etkinliklerinin bulunmadığı zamanlarda efsanelerin ve mitlerin bir bakıma toplumda bir takım ahlak kurallarının ve inanışların yerleşmesini sağlayan önemli araçlar olduğu düşünülebilir. Eğitimin kültürü yayma ve devam ettirme ilkesi açısından mit ve efsanelerin rolü, bu türlerin toplum tarafından bir kutsiyet kazanmaları sebebiyle önemli olmuştur. “Doğu toplumlarında çocuğun eğitiminde eskiden kullanılan yolun, hikayeler, kıssalar, menkıbeler anlatılarak, bu

---

¹⁰ Bahaeddin Ögel, a.g.e., s.9

¹¹ Bahaeddin Ögel, a.g.e., s.9

¹² Bilge Seyidoğlu, Mitoloji Metinler-Tahliller, Kayscri,1995, s.93

¹³ Bilge Seyidoğlu, a.g.e., s.8

anlatımlardaki değerlerin kavranmasını bağlamak yönünde olduğu beliren bir gerçektir. Doğu hikayelerinin geleneğin taşınması işlevi yanında karşıt düşünceleri barındırması, model işlevi, ayna işlevi gibi önemleri vardır.”¹⁴ Bu işlevlerden bugün de yararlanmak mümkündür. Türk töresini, inancını ve toplum yapısıyla örtüşen bir takım kuralları da anlatan efsaneler, çocukların farkında olmaksızın benimseyebileceği değerlerle doludur. Ancak bunun rast gele olmaması gerekir. Seçilen metinler öğrencilerin gerek dil gerekse zihinsel gelişimine uygun olması vazgeçilmez unsurlardan biri olmalıdır. Çünkü, örgün eğitimde planlı ve amaçlı olmak esastır. Bunun için öncelikle konularına, verdikleri mesaja göre tasnifler yapılmalı eğitim bilimciler, halkbilimciler ve diğer uzmanların ortaklaşa çalışmaları ile bu metinler oluşturulmalıdır.

Eflatun Cem Güney, “Başka milletlerin böyle mitolojileri, efsaneleri vardır ve nice şaheserler için ilham kaynağı olmuştur. Oysa ki biz, bizim sanatçılarımız kendi doğduğumuz yerin bile kuruluş efsanesini bilmiyoruz. Hele çocuklarımız, bu efsanelerden bir yudum tatmadan çıkıp gidiyorlar okuldan.”¹⁵ cümleleriyle, bu değerli kaynaklardan eğitimde yararlanmamanın büyük bir eksiklik olduğunu belirtmiştir. Bugün de Türk eğitim sisteminde gerek Türkçe gerekse diğer ders kitaplarında mit ve efsanelere gereken yer ve önem verilmemekte hatta kimi eğitimciler bunların anlamsız çağdışı anlatımlar olduğunu savunmaktadırlar. Oysa efsane ve mitler, eğitimde önemli amaçlara ulaşmada uygun araçlar olabilirler.

Efsaneler ve mitler, bir bakıma insanların, oluş nedenini bilimsel olarak açıklayamadıkları bir takım olağanüstü olaylara yorum getirme çabalarının sonucunda oluşmuşlardır denilebilir. Zamanla bu anlatımlar daha düzgün ifadelere bürünerek sanatsal anlatımlara dönüşebilmiştir. İnsanlığın ilkel düşünüşünün bir ürünü olarak ortaya çıktığı kabul edilen mitler ve bunların daha gelişmiş toplumlardaki uzantıları olarak düşünülen efsaneler, özellikle okul öncesi ve ilköğretimin ilk sınıflarındaki öğrencilerin düşünme

¹⁴ Ahmet Şimşek, “Tarih Eğitiminde Efsane ve Destanların Rolü”, Gazi Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi, 2001, s.18

¹⁵ Eflatun Cem Güney, Folklor ve Eğitim, İstanbul, 1967, s. 12

şekline yatkın zengin bir fantastik yapıya sahiptir. Mit ve efsanelerden özellikle bu dönem çocuklarının hayal gücünü zenginleştirmek ve onlara bir takım soyut kavram ve olayları açıklamak üzere yararlanmak mümkün olabilir.

“Mitlerin ve efsanelerin bir çoğu, gerçekleri hayali buluşlarla açıklama eğiliminde olan çocuğun doğa ve tarih olayları üzerindeki meraklarını giderebilecek niteliktedir. Mitler ve efsaneler, dikkatli, amaca uygun bir seçim yapıldığı takdirde çocuğun hayal gücünü zenginleştiren, halkın duygu ve inançlarını tanıtan eğitim-öğretim aracı olabilirler.”¹⁶ Özellikle efsanelerin çok kısa ve yoğun bir anlatım özelliğine sahip olması, belirli kalıplara bağlı kalmaksızın ve uzun tasvirler, bir takım sanatsal anlatım kaygıları taşımaması, bu dönem çocuğunun sahip olduğu algı ve dikkat özelliklerine uygun düşmektedir. Bu da eğitimde yararlanılabilecek önemli bir durumdur.

Çocukların yaratıcı düşüncelerini geliştirmedeki en önemli unsurlardan birisi onlardaki farklı düşünme yeteneğini geliştirmektir. Bu tür düşünme, bir probleme birden fazla çözüm yolu getirir. Mitler ve efsaneler, farklı düşünme ve yaratıcı düşünme konusunda bir çok fırsatlar sağlayabilirler. Daha ileriki yaşlarda da bilimsel olarak öğrenilmeye başlanılan bir takım sosyal ve tabiat olaylarını farklı şekilde yorumlayan bu anlatılar, duygusal zekâ, sosyal zekâ gibi pek çok farklı açıdan öğrencilerin kendilerini geliştirmelerine, olaylara, insan, doğa ve nesnelere farklı açıdan yorum getirebilme yeteneğine ulaşmalarına yani yaratıcı düşüncelerine katkı sağlayabilirler.

“Mitler, çocukların bugün ulaştığı bilgi, anlayış ve düşünce düzeyinin çok gerisinde kaldıkları için güç anlaşılırlar. Ancak masal türüne benzerlikleriyle çocukların ilgisini çeker ve hayal güçlerini geliştirirler. Uzak geçmişte insanların olayları nasıl yorumladıklarını göstermek açısından (seçici ve ayıklayıcı olmak şartıyla) ileri yaşlardaki çocuklar için mitlerden yararlanılabilir. Yedi sekiz yaşlarındaki çocuklara mitlerin yalnızca masal

---

¹⁶ İbrahim Kıbrıs, Uygulamalı Çocuk Edebiyatı, Ankara, 2000, s.64

boyutu sunulabilir. Sonraki yaşlarda bazı mitlerin taşıdığı zengin tasvirler ve serüven çocuklar için ilgi çekicidir.”¹⁷

“Efsanelerin telkin ettiği değerler, sosyalleşen çocuğu, karşılaştığı çelişkilerde ruhen tedavi edici olabilir.”¹⁸ Efsanelerin toplum düzenini koruyucu, toplumu iyiye yöneltici bir işlevi vardır. Toplumda iyi insanlar mutlaka zor durumlardan kurtulur ve ödüllendirilirken kötülük yapanlar mutlaka cezasını bulurlar. Bu da çocuk vicdanında iyilik hislerinin kökleşmesinin yanı sıra görülen adaletsizliklerin ve haksızlıkların mutlaka bir gün sonlanacağını, bunları yapanların da insan eliyle olmasa bile ilahi adalet tarafından cezalandırılacağı hissini verir ve ruhen rahatlama sağlar. Bu durumu Saim Sakaoğlu “101 Anadolu Efsanesi” adlı kitabının “önsöz”ünde şöyle ifade eder:

“Efsanelerin hemen hepsinde ortak bir hususiyet olarak insanların doğruluktan ayrılmamaya davet edildiğini görürüz. Yalan söyleyenler, tartıda hile yapanlar, emanete ihanet edenler, doğru söze kulak asmayanlar, kendini beğenmişler ve daha başkaları, efsanelerde ya cezalandırılır veya uygun bir şekilde ikaz edilirler. Gözlerini mal hırsı bürüyen pek çok insan, efsanelerin büyülu havasında iyilik yapmayı, doğru yola girmeyi kolaylıkla öğrenirir.”¹⁹

Efsanelerin bir takım kişiler ve olaylar etrafında anlatılanları, milli kimlik kazandırma yolunda önemli bir işleve sahiptir. Bir takım olağanüstü unsurlarla süslenerek anlatılan bu tür efsaneler, bir takım önemli şahsiyetlerinin ve önemli olayların da unutulmamasına, milli hafızaya kazınmasına sebep olurlar. Özellikle ilköğretimin ikinci kademesinde ve orta öğretimde kimlik kazanma mücadelesi veren öğrencilerin bu türlü anlatımlara ilgi duydukları, model arayışında oldukları, geçmişe ilgi duydukları dikkate alınırsa efsanelerin bu dönemde de eğitimde önemli bir araç olabileceğini söylemek mümkündür.

¹⁷Tacettin Şimşek, Çocuk Edebiyatı, Ankara, 2002, s.70

¹⁸ Ali Öztürk,, Anonim Türk Edebiyatı, Erzurum 1986, s.168

¹⁹ Saim Sakaoğlu, 101 Anadolu Efsanesi, Ankara, 2003

Belli yerlere bağılı olarak anlatılan efsaneler, bu güne kadar o toprakların kutsal ve değerli kabul edilmesini, böylece o çevrenin korunmasını ve mamurlaştırılmasını da sağlamıştır. Bunun yanında iç ve dış turizm açısından da önemli bir işleve sahip olmuşlardır. Özellikle gezip görülen yerlerle ilgili olarak bu tür efsaneleri olanlar unutulmazlar arasına girmiş, ayrı bir değer kazanmıştır. Bu da o yöreleri görmemiş olanlarda bir merak duygusunun oluşmasına zemin hazırlamıştır. Özellikle ilköğretimde, Türkçe, hayat bilgisi ve sosyal bilgiler, hatta fen bilgisi, orta öğretimde ise Türk dili ve edebiyatı, tarih, coğrafya, biyoloji gibi derslerde efsane ve mitlerden bu yönüyle de faydalanmak mümkündür. Böylece mit ve efsaneler, öğrencilerde oluşturacakları ilgi sayesinde, zevkli ve kalıcı bir öğrenme sağlayabilirler.

“Belli şahsiyetler ve olaylar etrafında efsane teşekkül etmesi, halkın gözünde de bu yerlerin ve bu şahsiyetlerin bir kutsiyet kazanması, değerlerinin fark edilmesi anlamını taşır. Halk, kendisine hizmet edenleri efsanelerde yüceltir, onları unutulmazlar arasına katar. Ayrıca içinde yaşadığı toprakları da kutsal sayarak onu korur. Hayatı daha mânâlı bir hâle getirir. Efsaneler insanların hayatına mânâ ve derinlik katarken bir taraftan da çevreyi korur, tabiatın tahrip edilmesini önler.”²⁰

“Halk arasında hala yaşayan batıl itikat veya hurafe denilen şeylerin menşeyini mitlerde aramak gerekir. Meseleye bu gözle bakılırsa bugüne kadar safsata denilerek kötülenip toplum hayatından atılmak istenen şeylerin değerlendirilmesi de daha doğru yapılırdı.”²¹

Pek çok toplumda olduğu gibi Türkiye’de de yaşanan en önemli sosyal sorunlardan birisi din ile gelenek çatışması olgusudur. Bunun temelinde elbette eğitimsizlik yatmaktadır. Ancak pek çok aydınının da günümüzde bu sorunun çözümüne sağlıklı yaklaşmadığı veya tek yönlü baktığı yaşanan bir gerçektir. Bu da gerek halkın gerekse yönetenlerin ve aydınların zaman zaman bir takım sosyal problemlerin çözümünde veya bir

²⁰ Bilge Seyidoğlu, “Efsane”. Türk Dünyası El Kitabı Üçüncü Cilt Edebiyat (Türkiye), Ankara, 1998. s.424

²¹ Bilge Seyidoğlu, a.g.e.. Mitoloji Metinler-Tahliller, Kayseri,1995 s.93

takım tartışmaların mantıklı bir şekilde sonuçlandırılmasında büyük sıkıntılar yaşamasına sebep olabilmektedir. Türk eğitim sistemi halk bilimi verilerini yok saydığı veya bunlardan gerektiği şekilde faydalanmadığı sürece din ve gelenek çatışmasını aşmak konusunda köklü çözümler bulmakta çok sıkıntı çekecektir. Mitler ve efsaneler inanç konusu olduğu için zaman zaman dinle ortak değerler paylaşılsa da din olamazlar. Din de hiçbir zaman mitler ve efsanelerin yerini tutamaz. Bu nedenle bu konuda zihinlerin berraklaştırılması, dinle geleneğin barış içinde yaşatılması için gelenekle dini birbirinden ayrı değerler olarak benimsetmek ihtiyacı vardır. Küçük yaşlardan itibaren çocuklara verilecek eğitimde mitler ve efsaneler özenle seçilir ve özellikle bunlar birer sanatsal öge olarak işlenip ve içlerinde yer alan mesajlar ve olağanüstülükler eleştirel bir gözle çocuklara baktırılabilirse, ileri yaşlarda okutulan metinlerde mitolojik ve efsanevi özellikler hissettirilirse bu değerlerin ayrımı çok kolay yapılabilir. Böylece hem milliyet şuuru hem de din bireylerde birlikte yaşatılabilir. Ancak bu görev yalnızca din kültürü ve ahlak bilgisi dersleri öğretmenlerine veya din görevlilerine bırakılmamalı eğitimin bütünlük ilkesine uyularak ilköğretimden üniversiteye kadar gerekli tüm derslerde bu konuya eğilmelidir. Ayrıca din bilginleri ile halk bilimi uzmanları mutlaka işbirliği yapmalı bu konularda yapılacak eğitim ve öğretim çalışmalarında da ortak bir çaba gösterilmelidir.

SONUÇ

Mitler ve efsaneler, toplumun hayat görüşünü, yaşam biçimini, ahlak anlayışını, yücelttiği değerleri içlerinde barındıran, yüzlerce hatta binlerce yılın izlerini taşıyan halk yaratması edebî ürünlerdir. Eğitimde yalnızca Türkçe derslerinde değil pek çok derste araç olarak kullanılabilirler. Türk mitolojisi ve efsaneleri, uygun seçimler yapılarak ve uzmanların kolektif bir çaba göstererek hazırlayacağı ders kitabı, cd, kaset v.b araçlarla Türk çocuklarına tanıtılmalı, bu türlere gereken yer ve önem verilmelidir. Bu ve diğer halk edebiyatı ürünlerine verilecek değer, aslında Türk milli eğitiminin

amaçları arasında da yer almaktadır. Bunun ötesinde milli şuuru oluşturmada her Türk eğitimcisine bu konuda önemli görevler düşmektedir.

KAYNAKÇA

- SEYİDOĞLU, Bilge. Mitoloji Metinler-Tahliller, Kayseri, 1995, Bizim Gençlik Yayınları
- SEYİDOĞLU, Bilge. Erzurum Efsaneleri. İstanbul, 1997, Emek Matbaacılık, 292s.
- SEYİDOĞLU, Bilge, "Efsane", Türk Dünyası El Kitabı Üçüncü Cilt Edebiyat (Türkiye), Ankara, 1998, Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü Yayınları: 158, s:417-424
- BORATAV, Pertev Naili, 100 Soruda Türk Halk Edebiyatı, İstanbul, 1992, Gerçek Yayınevi
- ÖGEL, Bahaeddin, Türk Mitolojisi-I, İstanbul, 1997, Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları
- ŞİMŞEK, Ahmet, "Tarih Eğitiminde Efsane ve Destanların Rolü", Gazi Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi, 2001, Sayı:3, s. 11-21
- GÜNEY, Eflatun Cem, Folklor ve Eğitim, İstanbul, 1967, Milli Eğitim Basımevi
- KIBRIS, İbrahim, Uygulamalı Çocuk Edebiyatı, Ankara, 2000, Eylül Yayınevi
- ŞİMŞEK, Tacettin, Çocuk Edebiyatı, Ankara, 2002, Rengarenk Yayınları
- ÖZTÜRK, Ali, Anonim Türk Edebiyatı, Erzurum1986, Bayrak Yayınları
- SAKAOĞLU, Saım, 101 Anadolu Efsanesi, Ankara, 2003, Akçağ Yayınları